

EUSKALTZAINDIAK 25 URTE BETETZEAN BATUAREN ARAZOA

25 urte dira Euskaltzandi berria sortu zanetik: Zaarkeriak utzi eta Gaztekeriak sartu. Ori izan zan Euskaltzaindi berri onen eginbearra. Aurreko 50 urteen lanak ukatu eta era berri bat, betirako, sortu.

Zelako girotan egin zan aldaketa eta iraultza ori agertu nai nuke eta orretarako Don Manuel Lekuona'ren aurka zabaldu zan agiri bat. Agiri ura artutakoen artean Jose de Arteche idazleak gendukan bat. Ondoren, 1970'ko Dagonillaren 9'ko Zeruko Argian idatzi zuen lan au:

LOTSA GORRIZ

Gaur uztailak 23. Karta bat ekarri didate goizean nere lantegira. Korreoz iritxi da. Donostian botatako eskutitz aztun xamarra. Ireki det. ¿Zer ote dakar?

Zazpi zortzi edo orri aunditako idatzia. Ez dauka firmarik. Erderaz esaten dan bezela "anonimoa". izengabea, baiñan bere egillea aalegindu da, ori bai, idazki txukun bat ateratzen.

Gutziz apaiña da, eta ez diot au parre egiteagatik. Egia esaten det, besterik ez.

Osoan ez det irakurri. Aurreneko orria bakarrik, eta au ere erdizka. Alde bate-tik firma gabe datorrelako, bestetik oso luzea, eta arrazoi guzien gaiñetik, ezin esan alako pena artu dedalako.

Gipuzkoar benetan agurgarri baten kontra dago egiña.

Agurgarria edadez, agurgarria jakitez, agurgarria berezikoitasunez. Eredü argi bat dan apaiz jaun batez gizatasuna ezereztu nai du "anonimoak". Au da egia.

¡Ai orrelako asko bagenitu Euskalerrian!

Ez naiz ni bakarrik idazki ori artu dedana. Beste batzuen eskuetara ere iritxi da. Miñez irakurri dute, nerekin itzegin dutenek beintzat. Eta aizkenean nik egin dedana egin nazkaz kartakin.

Ez det emen idazki ori ezerezteko asmorik. Iñundik ere ez. Esan det ez dedala osorik irakurri. Beste bat da nere asmoa.

Ez dakit, eta ez det pentsatzen jarri nai nork idatzia dan. Ez det juizio txarrik egin nai. Gaiñera etzait batere inporta.

Baiñan "anonimo" orren egilleak lanean oso ondo daki. Esan nai det ondo eta txukun idazten ba dala norbait.

Ezta egun batean edo bitan egindako lana, oso astiro egindakoa baizik. Pentsatuta dago eta kostatu zaio berea egilleari.

Aizkenean burua izkutatzeko. Ori da benetan penagarria Baiñan utzi dezadan alderdi ori.

Auxe besterik ez nuke esan nai. ¡Zenbat eta zenbat alperrikako egiñaal ez degu ondatzen!

Erremediorik ez degula esango nuke. ¡Zenbait aalegin txikikeritan! Eta gaitzerdi kaxkarkeriak bakarrik balira.

Gure etxeko tellatuari arriak botatzeko afizio berezia daukagula ezin ukatu. Gure gizonik aipagarrienak lokatsatu bear baditugu, gureak egindu.

Ní beintzat paper oiek irakurtzen ostean lotsatu egin naiz lotsa gorriz. Tristurak jan bear ninduen...

Jose de Arteche

“Zeruko Argia”: 1970-VIII-9'an.

Baña, ez zan Don Manuel bakarrik erasotua baita, Eizmendi'tar Iñaki “Basarri”. Franco'ren garaiko euskalidazle jator eta ugarienetako bat. Ona zertzuk esan zituzten “Euskal Elerti 69” Bilbao Donostia 1969. KRISELU7 89 Hatsapenak 2 (Orrelaxe dakar liburuak), 547'garren orrialdean:

“Euskeraren batasunik nahi ez duten euskaldunak
euskeraren eta Euskalerrriaren etsaiak direla
deklaratzan du.

Are gehiago negarreztatzen du batasun hori gonbatitzen dutenen portaera, bereiziki Eizmendi'tar Iñaki

“Basarri” jaunarena, zeinak Euskaltzaindiak
Arantzazun hartutako erabakiak
onartuko zituela publikoki manifestatu ondoren,
bere itzari ez dion eutsten...”

Au idatzi zutenek bere izena ipiñi zuten aurretik: Gabriel Aresti, Xabier Kintana, Ramon Saizarbitoria eta Ibon Sarasola. Don Manuel'en aurkako idazlanak ez du izenik. Liburu au ez zan 69'an agertu, urrengo urtean, baizik eta aizkeneko orrialdean daude gauza oiek idatzita. Orrek esan nai du D. Manuel Lekuona'rena eta idatzi au garai berdiñekoak dirala.

Baiona eta Eibar'eko ziñu eta mezuak urte berekoak dira; Baiona'koa Pazkoigandekoa da eta Eibar'ekoa maiatzaren lenengokoa: 1970. Ziñatzalleak berdiñak dira.

* * *

Urte orretan bertan, 1970, Dagonillaren 2'an, Xabier Kintana'k idatzi bat atera zuen Zeruko Argia'n Baiona'ko billeraren berri ematen. Ona zertzuk dion: “Bizkaitik gazte pilo ederra zegoen, andereñoak batez ere. Guztiek esaten zutenetik hauxe geratu zan garbi: Lapurdiko liburuengatik ez bazen (Axularren GERO famatu gatik hain zuzen),... ez zutekela ezertxo ere adituko... Gauza bat edo beste gaizki eginda egotea (izan diteke) baina horiek zuzentzeko... atzera bihurtzerik ez dago, zaharria zenbaitek hala nahi badu ere...”

Euskalkikeriak urrundu egiten gaitu eta frantsez edo espainolez balia erazi...

Abarkak baztertu eta zapatak jantzi. Ez dut uzte negozio ona denik inongo herritan abarkagintza...”

* * *

Azular'en GERO liburutik ikasi zuten euskera zenbaitzuk eta aren okerkeriak ere ikasi zituzten: (Zeñak, Zeren, latinekotik artutakoak, zergatiak erakusteko. Latiñez QUI, quae, quod eta jenitivo Cujus erabiltzen da orretarako eta ortik dator Zeñak eta Zeren. Abadeek, latiñez ikasiak, sartutako okerrak dira eta Axular'ek ere erabiltzen zitun, abadea izanik.

Frantzia'ra joan ezkeru, an euskalkiek alkarrengandik urrundu egiten gaitu, eta gazteleraz itz egin bear. Orain, 25 urte beranduago, Batuari esker, ez daukagu Frantzia'ra joan bearrik. Emen bertan, batez ere Bizkai osoan ori berori gerta-

tzen da guraso eta seme-alabaen artean. Batuari aintza eta esker ona; Frantzia'ra joan bearrik ez daukagu gazteleraz egiteko.

Abarkak baztertu dituzte zapatak jazteko eta abarkagintza ez da negozioa gaurko egunean. Ez orixe. Gaur Batuaren zapatak jazten ez ba'dituzu, Euskera ez zaizu 'negozio' biurtuko. Ez daukazu errapera urbiltzerik, zapatadunen baime-nik gabe. Or gelditu beariko dezu zeure abarkatxoak eskuetan.

* * *

Zer zan Euskaltzaindiak Arantzazu'n erabaki zuena? Ona:

'LITERATURA EUSKERAREN BATASUNARI BURUZ EUSKALTZAINDIAREN AGIRIA'.

Arantzazuko billeren ondorean, han izan ziran euskaltzainak elkaturik argibide hauek eman zituzten...

2) Hren hauzian, izan diren iritziak entzun ondoan, erdibide bat aukeratu da hasteko: alegia, begi onez ikusiko lukeala Euskaltzaindiak letra hori bi bokal berdin nahiz ezberdinen artean erabiltzen astea.

Honek ez du esan nahi gorago jo nahi dutenen saioak ez direla ongi ikusiak izango...

EUSKALTZAINDIAK
Arantzazu-Oñati, 1968
urriaren 5ean.
Bilbon, 1079eko Abuztuaren 6an.

Zeruko argia'n agertu zan idatzi au il orretan bertan, XXXIgarren urtea 392 zenbakian. 1970'ko urtea izan zan Baiona eta Eibar'ko ziñarena, Don Manuel eta Basarriren aurkako idatziak, Kintana'ren agerpenak eta oraingo Euskaltzaindiaren agerpen au...

H'a bi bokal berdin naiz ezberdinen artean 'begi onez ikusiko lukeala Euskaltzaindiak erabiltzen astea'. Orrela, bi bokal berdin eta ezberdiñen artean H erabili ezkerro, idatzi guztiak H'ez bete beariko litzazke.

Baña, aurrerago joan nai dutenak ere, ondo ikusiak izango dira. Beraz, ipiñi ditzagun H'ak aurretik eta atzetik eta orrela ez du arazo onek amaierarik izango. Orregaitik izan dira ainbeste naaspilla idazleen artean. Askoren lanak torrez bete-ta agertu izan dira; H bakoitzak torre bat, petroleoa ateratzen ari diran landa oietakoen antzera. Zenbat alperrikako lan! H'ak salbatu duela euskera esateko, aurpegia bear da.

* * *

Urte orretan, 1970, ikastoletako zenbait andereño ez ziran lo egon. Kintana'k esan zigun Bizkaitik gazte asko izan zala Baiona'n; batez ere, andereñoak. Loiolako Agiria atera zuten plazara. Onela diote:

"... a) Arantzazuko arauak, erabakitzat hartzen ditugu eta batasunaren bideen oinarritzat...

c) Liturgia taldearen batasunaren bidea ez dugu geuretzat onartzen...

Loiolan, 1970.
IKASTOLETAKO IRAKASLEAK".

Erabaki onek ondamendia ekarri zigun Ikastoletako liburu arazoan. Millaka ta millaka liburu eder, bost mailletarako atera ondoren, margoz eta marrazkiez beterik, or dauzkagu oraindik usteltzen, H'rik erabiltzen ez dutelako.

* * *

Urteak pasatu dira, atzera martxarik ez dutela esan digute bein eta berriz (Biscuter auto txiki aiek ziran atzera martxarik ez zutenak) eta or dabiltza batera ta bestera. Bitarte onetan, 1989 Uztaillaren 30'ean, ia 20 urte beranduago, *onela zion Federico Krutwig euskaltzaiñak Gaur-Express, El suplemento, aldizkarian:*

“EL BATUA NO SIRVE PARA NADA

... Sí, sí, porque el batua no sirve para nada y la verdad es que se está desanimando la gente. Muchas regiones en que se habla bien el vascuence, el chiquito llega hablando batua y el padre empieza a pensar: me están engañando, esto no es euskera... el batua se ha convertido hoy en la lengua de los que no saben hablar vascuence. Y no tiene más que mirar la forma en que se da el título de EGA a un profesor. Ese título no da noción más de lo que sabría un niño de diez años y si un profesor está hablando a los chicos y habla peor de que ellos...”

Finis coronat opus.

Arrinda'tar Anes'ek.